

Podrška objektno orijentisanom programiranju u jezicima C++, Objective C, Java, C#, Ada i Ruby

Seminarski rad u okviru kursa
Metodologija stručnog i naučnog rada
Matematički fakultet

Katarina Popović, Dušan Pantelić, Dejan Bokić, Nikola Stojević
kontakt email prvog, pantelic.dusan@protonmail.com, trećeg, nikolastojevic@gmail.com

4. april 2019

Sažetak

U ovom tekstu je ukratko prikazana osnovna forma seminarskog rada. Obratite pažnju da je pored ove .pdf datoteke, u prilogu i odgovarajuća .tex datoteka, kao i .bib datoteka korišćena za generisanje literature. Na prvoj strani seminarskog rada su naslov, apstrakt i sadržaj, i to sve mora da stane na prvu stranu! Kako bi Vaš seminarski zadovoljio standarde i očekivanja, koristite uputstva i materijale sa predavanja na temu pisanja seminarskih radova. Ovo je samo šablon koji se odnosi na fizički izgled seminarskog rada (šablon koji *morate* da koristite!) kao i par tehničkih pomoćnih uputstava. Pročitajte tekst pažljivo jer on sadrži i važne informacije vezane za zahteve obima i karakteristika seminarskog rada.

Sadržaj

1	Uvod	2
2	C++	3
3	Objective C	4
4	Java	6
5	C#	7
6	Ada	9
7	Ruby	9
8	Zaključak	10
	Literatura	10
A	Dodatak	11

1 Uvod

Kada budete predavali seminarski rad, imenujete datoteke tako da sadrže redni broj teme, temu seminarskog rada, kao i prezimena članova grupe. Precizna uputstva na temu imenovnja će biti data na formi za predaju seminarskog rada. Predaja seminarskih radova biće isključivo preko veb forme, a NE slanjem mejla. Link na formu će biti dat u okviru obaveštenja na strani kursa. Vodite računa da prilikom predavanja seminarskog rada predate samo one fajlove koji su neophodni za ponovno generisanje pdf datoteke. To znači da pomoćne fajlove, kao što su .log, .out, .blg, .toc, .aux i slično, **ne treba predavati**.

SAMO SAM IZDVOJIO IZ JAVE, BOLJE U UVOD DA SE UKOMBINUJE Podela prema tekstu [4]:

- Po nivoima, kada klasu A nasleđuje klasa B, a nju nasleđuje klasa C.
- Hijerarhijsko nasleđivanje, gde klase B i C nasleđuju klasu A.
- Višestruko nasleđivanje, nasleđivanje više klasa.

2 C++

Jezici koji podržavaju sve 4 funkcionalnosti objektno orijentisane paradigme ali ne u potpunosti se obično nazivaju delimično objektno orijentisanim jezicima. Zbog sledećih karakteristika, C++ se smatra delimično objektno orijentisanim jezikom.

1. **Main funkcija je izvan klase :** U C++ može da se napiše validan, ispravan kod bez kreiranja ijednog objekta. Main funkcija je obavezna ali se ona nalazi izvan svake klase, što nije karakteristično za druge OOP jezike.
2. **Koncept globalne promenljive:** U C++ može da se kreira globalna promenljiva koja je dostupna svugde u kodu, dok u drugim OOP jezicima promenljive mogu biti deklarisanе samo u okviru klase gde mogu da se koriste modifikatori pristupa (private, protected, public).
3. **Postojanje friend funkcija:** Friend (prijateljska) funkcija može pristupiti privatnim poljima klase kojoj je deklarisanа kao prijateljska. Ovo je jedna veoma korisna karakteristika C++, ali i dalje narušava neke koncepte objektno orijentisane paradigme.

2.1 Enkapsulacija

U C++ ne mora eksplicitno za svaki atribut ili metod klase da bude nagašeno pravo pristupa, nego se prave sekcije, i na početku sekcije se stavi modifikator pristupa (podržani su private, public i protected, ne podržava package modifikator). Ukoliko se modifikator ne navede eksplicitno, kod klase se podrazumeva private, dok kod struktura se podrazumeva public (što je jedna od osnovnih razlika između struktura i klasa u C++).

```
1000 class Employee {  
    private:  
1002     int salary;  
    public:  
1004     Employee(int e_salary) { salary = e_salary;}  
1006     int getSalary(){ return salary;}  
1008     void setSalary(int newSalary) { salary = newSalary;}  
1010     void display() {  
        std::cout << "Hello I'm the employee!" << std::endl;  
    }  
};
```

Listing 1: Primer deklarisanja klase sa enkapsulacijom

2.2 Nasleđivanje

U jeziku C++ i nasleđivanje može biti private, protected ili public. Ukoliko je nasleđivanje public, to znači da sva nasleđena polja ostaju javna, ukoliko je protected, tada će sva public polja postati protected, a ukoliko je nasleđivanje private, to znači da će sva public i protected polja postati private. Takođe, za razliku od drugih OOP jezika, u C++ je podržano i višestruko nasleđivanje, gde jedna klasa može da nasledi više od jedne klase. Zbog problema koje višestruko nasleđivanje može da uvede, u C++ je uvedena još jedna ključna reč prilikom nasleđivanja-vritual, koja sprečava tzv. dijamant strukturu.

```
1000 class Driver: public Employee {  
    private:
```

```

1002     std::string truck = "FAP";
public:
1004     Driver(int salary, std::string truck)
        : Employee(salary), truck(truck)
1006     {};
        void display() {
1008         std::cout << "My truck is " << truck << "!" << std::endl; };
    };

```

Listing 2: Primer nasleđivanja klasa u C++

2.3 Polimorfizam

U C++ su podržana dva osnovna tipa polimorfizma- **polimorfizam u vreme kompilacije** i **polimorfizam u vreme izvršavanja**. Prvi obezbeđuje preopterećenje metoda i operatora. Preopterećenje operatora je isto jedna od C++ specifičnih mogućnosti, gde možemo sami da definišemo ponašanje operatora npr "+đok god ispunjava svoje osnovne karakteristike (da ima 2 argumenta). Drugi tip polimorfizma omogućuje premošćavanje metoda, tj. za metod se kaže da je premošten ukoliko izvedena klasa poseduje metod sa identičnim potpisom.

2.4 Apstrakcija

Za razliku od drugih OOP jezika, C++ ne poseduje ključnu rec *abstract*. Apstraktne klase se u C++ kreiraju tako što se napravi virtuelna metoda i u potpisu joj se dodeli 0. Takva klasa ne može biti instancirana, ali može biti napravljen pokazivač na nju. Takođe, apstraktna klasa može da ima konstruktor i destruktor. Klasa koje ne premosti virtuelnu metodu takođe postaje apstraktna klasa. Postoji nekoliko pravila koja moraju da važe za apstraktne klase:

1. Moraju biti proglašene javnim (inače potklasa ne može da ih premosti).
2. Virtuelne metode ne mogu biti static i ne mogu biti prijateljske metode neke druge klase.
3. Virtuelnim metodama se mora pristupati preko pokazivača na baznu klasu da bi se dobio pravi polimorfizam u vreme izvršavanja.
4. Potpis virtuelne metode mora biti identičan i u baznoj i izvedenoj klasi (povratna vrednost, tipovi argumenata, konstantnost argumenata,...).
5. Klase mogu imati virtuelni destruktor, ali ne mogu da imaju virtuelni konstruktor.

3 Objective C

Proces definisanja klasa se malo razlikuje kod jezika Objective C. Obavlja se u dve sekcije koje se označavaju sa ključnom reči **@interface** i **@implementation**, gde se vrši deklaracija i implementacija metoda klase. Obe sekcije se završavaju ključnom reči **@end**. Svaka klasa je izvedena iz super klase NSObject, čiji konstruktor init je podrazumevani konstruktor, može predefinisati. Moguće je kreirati i svoje konstruktore sa proizvoljnim argumentima, slično ostalim programskim jezicima i mogu se proizvoljno imenovati. Opširnije o ovome u dokumentaciji [1]. U primeru (3) vidimo definisanje klase zaposleni (detaljnije 3.1).

```

1000 @interface Employee : NSObject {
        double salary; @public int age;
1002 }
        @property(nonatomic, readwrite) double salary;
1004 - (void)display;
        @end
1006
        @implementation Employee
1008 @synthesize salary;
        - (void)display { NSLog(@"Employee salary is %f", salary); }
1010 @end
1012
        @interface Driver : Employee {
                NSString* truck;
1014 - (id)initWithTruck:(NSString*)model;
        @end
1016
        @implementation Driver
1018 - (id)initWithTruck:(NSString*)model {
                truck = model; return self;
1020 }
        - (void)display { NSLog(@"Driver salary is %f", salary); }
1022 @end
        int main(int argc, const char * argv[]) {
1024     NSAutoreleasePool * pool = [[NSAutoreleasePool alloc] init];
        Employee *empl = [[Driver alloc] initWithTruck:@"Mercedes"];
1026     empl.salary = 5.0; empl->age = 33;
        [empl display];
1028     [pool drain];
        return 0;
1030 }}

```

Listing 3: Primer koda u Objective C jeziku

3.1 Enkapsulacija

Atributi klase su automatski privatni, što pogoduje enkapsulaciji. Njima se omogućuje pristup izvan klase preko ključne reči **@property**, uz implementaciju pristupnih metoda. Moguće automatsko generisanje metoda pristupa, navođenjem atributa uz ključnu reč **@synthesize**. Primer(3), main funkcija sadrži pozive pristupnim metodama pomoću operatora (**.**), dok se javnim atributima pristupa preko operatora (**->**).

3.2 Nasleđivanje

Ovaj koncept označavamo sa (**:**) i imenom klase koju nasleđujemo. Primer (3), klasa vozač nasleđuje klasu zaposleni. Postoji nasleđivanje u više nivoa i hijerarhijsko. Ako želimo iz izvedene klase da zovemo metode baze, to radimo referisanjem na baznu klasu pomoću ključne reči **super**.

3.3 Polimorfizam

Višestruka upotrebljivost koda u vidu preopterećenosti (eng. *overloading*) nije omogućeno u Objective C jeziku, tako da se metodi moraju različito imenovati[2]. Koncept važnosti metoda(eng. *overriding*) postoji, i prikazan je u primeru (3). Gde klase zaposleni i vozač imaju isti metod display i poziv [empl display] će izvršiti metod klase vozač, zato što promenljiva zaposleni empl referiše na objekat tipa vozač.

3.4 Apstrakcija

Jezik Objective C nema definisan koncept apstraktnih klasa[2], sličan efekat je moguće postići programerskom snalažljivošću i ne instancirati klasu koja bi trebalo biti apstraktna. Za interfejsse koje ovde nazivamo protokoli, vezana je ključna reč **@protocol** jer je **interface** rezervisana za klase. Sekcija protokola se završava sa **@end** i može sadžati dve podoblasti **@required** za metode koji se obavezno moraju implementirati u klasi i **@optional** za metode čija je implementacija opciona.

4 Java

Kako su klase su u centru zbivanja krenućemo od njih. Definišemo ih pomoću ključne reči **class**. Sledeći primer (4) prikazuje kreiranje klase zaposleni, koja ima svoje atribute i metode(detalnije 4.1). Objekte klase instanciramo pomoću metoda konstruktora, koji nema povratni tip i uvek se zove isto kao i klasa. Ako ne definišemo konstruktor, automatski se generiše podrazumevani konstruktor[3], koji inicijalizuje objekat na podrazumevane vrednosti.

```
1000 public class Employee {
      private int salary;
1002  #this je referenca na tekuci objekat
      public Employee(int salary) { this.salary = salary;}
1004  public int getSalary(){ return salary;}
      public void setSalary(int newSalary) { salary = newSalary;}
1006  public void display() {
          System.out.println("Hello i'm employee!");
1008  }
      public static void main(String[] args) {
1010          Employee Marko = new Driver(600, "Mercedes");
          Marko.display();
1012  }
1014  class Driver extends Employee {
      String truck = "FAP";
      #super vrsi poziv konstruktora bazne klase
1016  public Driver(int salary, String truck) {
          super(salary); this.truck = truck;}
1018  public void display() {
          System.out.println("My truck is "+truck+"!");
1020  public void display(String x) {
          System.out.println("My truck is "+truck+x+"!");
1022  }
```

Listing 4: Primer deklarisanja klase sa enkapsulacijom i nasleđivanjem

4.1 Enkapsulacija

Ograničavanje pristupa internim podacima klase postizemo navođenjem ključne reči **private** ispred deklaracije promenljive u klasi. Ovo znači da se podacima može pristupiti isključivo iz deklarisanе klase. Ako su podaci ipak potrebni van klase, omogućuje se njihovo čitanje i menjanje, preko javnih metode pristupa (eng. *getters and setters*)[3]. U primeru(4), vrednosti privatnog atributa plata možemo pristupiti metodom `getSalary()` ili menjati sa `setSalary(newSalary)`.

4.2 Nasleđivanje

Za nasleđivanje koristimo ključnu reč **extends**. Obratiti pažnju na primer(4), gde klasa vozač nasleđuje svojstva klase zaposleni. U javi postoji

nasleđivanje po nivoima i hijerarhijsko. Višestruko ne postoji direktno[4], već se implementira preko interfejsa (detaljnije 4.4). Ako želimo iz izvedene klase da zovemo metode bazne, to radimo referisanjem na baznu klasu pomoću ključne reči **super**.

4.3 Polimorfizam

Višestruka upotrebljivost koda, tj. pripadnost metoda objektu se obavlja u vreme izvršavanja(eng. *run time execution*) i predstavlja koncept važnosti metoda(eng. *overriding*)[3]. U primeru koda 4, Marko.display(); pozvaće metod klase vozač, iako postoji isti metod bazne klase.

Koncept preopterećenosti metoda(eng. *overloading*)[3], određuje metode u vremenu kompajliranja(eng. *compile time*) na osnovu razlika u potpisu metode(različito ime metoda ili tipovi i broj parametara). U primeru koda [4], Marko.display(2); pozvaće metod display(int x) klase vozač.

4.4 Apstrakcija

Izdvajanje skupa metoda sa kojima spoljašnji korisnik komunicira, prema artiklu [4], vršimo pomoću apstraktnih klasa ili interfejsa.

Za apstraktne klase navodimo ključnu reč **abstract**(kod 5). Ne mogu se instancirati, ali može biti tip promenljive. Sadrže apstraktne metode(istom ključnom reči obeležavaju) koje treba da predefiniše neka podklasa.

```
1000 public abstract class Employee {  
      public abstract void display(); ...
```

Listing 5: Apstraktna klasa

Interfejs predstavlja nacrt klase. Sadrži apstraktne, statične, podrazumevane metode(mogu se predefinisati u klasi) i statičke promenljive. Da implementiramo interfejs navodimo ključnu reč **implements**(kod 6) i zatim ime interfejsa(slično nasleđivanju). Prednost interfejsa[3] je da klasa može implementirati više interfejsa, dok može da nasleđuje samo jednu klasu.

```
1000 interface Employee {  
      public void display(); #podrazumevano apstraktna  
1002 default void work(){System.out.println("Working"); }
```

Listing 6: Interfejs

5 C#

C# je jednostavan, moderan, objektno-orijentisan jezik, razvijen od strane Microsoft-a i odobren od strane ECMA-e(European Computer Manufacturers Association). Nudi punu podršku objektno orijentisanom programiranju uključujući nasleđivanje, enkapsulaciju, apstrakciju, i polimorfizam.

- Nasleđivanje je, kao što samo ime kaže, mogućnost da “nasleđuje” metode i svojstva od postojećih klasa.
- Enkapsulacija je kada se grupa od povezanih metoda, svojstava i ostalih članova tretira kao jedan isti objekat.

- Apstrakcija je proces kod koga programer krije sve osim relevantnih podataka o datom objektu u cilju pojednostavljanja I povecanja efikasnosti.

```

1000 abstract class MobilePhone {
      public void Calling();
1002     public void SendSMS();
      }
1004 public class Nokia1400: MobilePhone {}
      public class Nokia2700: MobilePhone {
1006         public void FMRadio();
            public void MP3();
1008         public void Camera();
      }
1010 public class BlackBerry: MobilePhone {
            public void FMRadio();
            public void MP3();
            public void Camera();
1014         public void Recording();
            public void ReadAndSendEmails();
1016     }

```

Listing 7: Primer deklarisanja apstraktivne klase u C#-u

Ne podrzava druge paradigme ali koristi svoje imperativne strukture. Veome je slicna podrška OOP-u kao kod Java programskog jezika takodje su iste I klase I strukture.

5.1 Nasledjivanje

Koristi sintaksu `c++` za definisanje klase. Nasledjena metoda od roditeljske klase moze biti zamenjena u izvedenoj klasi tako sto se definise kao `new(novo)`. Verzija roditeljske klase se I dalje moze zvati eksplicitnom sa prefiksom `base(baza): base.Draw()`.

5.2 Dinamicko vezivanje

Da bi se dozvolilo dinamicko vezivanje metoda pozivaju se metode:

- Bazicna klasa metode, oznacava se kao `virtual`
- Odgovarajuce metode u izvedenim klasama, oznacene su kao `override`
- Apstraktne metode, oznacene su kao `abstract` I moraju biti implementirane u svim podklasama.

Sve C# klase su izvedene od jedinog korena klase, Objekta.

5.3 Ugnjezdene klase

C# klasa koja je direktno ugnjezdjena u ugnjezdene klase se ponasa kao staticka java ugnjezdjena klasa. C# ne podrzava ugnjezdene klase koje se ponasaju kao ne staticke java klase.

5.4 Evaluacija

C# je najskorije dizajniran OOP jezik na bazi C-a. Razlika između podrške C#-a i Javine podrške za OOP su relativno male.

6 Ada

Deo za Ada.

7 Ruby

Podršku u programskom jeziku Ruby ilustrovaćemo primerom(8) koji pokriva sve bitnije aspekte objektno orijentisanog programiranja. Standardni metod klase je **initialize**, on se poziva automatski prilikom kreiranja objekta i ponaša se skoro identično kao konstruktori u drugim programskim jezicima.

```
1000 class Employee
1001   attr_accessor :name
1002   def initialize(name)
1003     @name = name
1004     print()
1005   end
1006   def print
1007     puts "Employee: #{@name}."
1008   end
1009 end
1010 class Driver < Employee
1011   def initialize(name)
1012     @name = name
1013     print()
1014   end
1015   private
1016   def print
1017     puts "Driver: #{@name}."
1018   end
1019 end
1020
1021 emp = Employee.new("John")
1022 drv = Driver.new("John")
```

Listing 8: Primer objektno orijentisanog programiranja u jeziku Ruby.

7.1 Enkapsulacija

Kako u samom jeziku ne postoji mogućnost direktnog pristupa podacima unutar klase (podaci su privatni), njima možemo pristupiti jedino pomoću metoda klase. Svi metodi klase su javni, osim ako nije eksplicitno naznačeno drugačije ključnim rečima **public**, **protected**, **private** neposredno pre definicije jednog ili više metoda. Ruby nam pruža mogućnost ugrađenih metoda za pristup (eng. *accessor methods*). U primeru(8) **attr_accessor** omogućava čitanje i menjanje vrednosti promenljivih klase. Pomocu **attr_reader** i **attr_writer** možemo pojedinačno dopustiti samo čitanje odnosno samo menjanje vrednosti promenljivih.

7.2 Nasleđivanje

Kada nakon imena klase u njenoj definiciji dodamo znak **<** za kojim sledi ime već postojeće klase, dobijamo efekat nasleđivanja koji možemo

videti u prethodnom primeru(8) gde klasa *Driver* nasleđuje klasu *Employee*(primetiti da u klasi *Driver* nismo implementirali `attr_accessor` jer se nasleđuje). Nasleđivanje po nivoima i hijerarhijsko nasleđivanje je moguće dok višestruko nasleđivanje nije(više o tipovima nasleđivanja u 4.2).

7.3 Polimorfizam

Osnovni vid polimorfizma možemo postići nasleđivanjem tako što će različiti objekti odgovoriti različito na iste metode. U primeru(8) u klasi *Driver* smo definisali metod *print* koji je istog naziva kao i nasleđeni metod čime postizemo da instanca klase odgovori različito na metod od instance roditeljske klase.

Drugačiji vid polimorfizma postizemo takozvanim "pačijim kucanjem"(eng. *duck typing*) u kojem nisu bitni tipovi objekata već skup istoimenih metoda koje poseduju. Za primer uzmimo klasu *Duck* koja poseduje metod *quack* i funkciju koja za argument uzima objekat tipa *Duck* i poziva metod *quack*. U tom slučaju funkciji možemo proslediti bilo koji objekat koji poseduje metod naziva *quack*(sa istim ili različitim ponašanjem metoda) i gledati na njega kao da je tipa *Duck* bez obzira što on to nije.

7.4 Apstrakcija

Ruby nema direktnu podršku za apstrakciju klasa ali se sličan efekat može dobiti korišćenjem biblioteke "abstract". Takođe je moguće implementirati apstrakciju pomoću nasleđivanja gde roditeljska klasa definiše apstraktne metode koji pokreću "NotImplementedError" grešku tako da se ne mogu instancirati, pa mora postojati dete klasa koja će pomoću gore opisanog polimorfizma(7.3) nasleđivanjem implementirati željene apstraktne metode. Metode koje su zajedničke implementiramo u roditeljskoj klasi.

8 Zaključak

Ovde pišem zaključak. Ovde pišem zaključak. Ovde pišem zaključak. Ovde pišem zaključak. Ovde pišem zaključak. Ovde pišem zaključak. Ovde pišem zaključak. Ovde pišem zaključak. Ovde pišem zaključak. Ovde pišem zaključak.

Literatura

- [1] Object C apple documentation. on-line at: <https://developer.apple.com/library/archive/documentation/Cocoa/Conceptual/ObjectiveC>.
- [2] Gary Bennett, Brad Lees, and Mitchell Fisher. *Objective-C for Absolute Beginners: iPhone, iPad and Mac Programming Made Easy*. Apress, Berkely, CA, USA, 3rd edition, 2016.
- [3] Cay S Horstmann. *Core Java SE 9 for the Impatient*. Addison-Wesley Professional, 2017.
- [4] Aayushi Johari. Object Oriented Programming – Java OOPs Concepts With Examples, 2018. on-line at: <https://www.edureka.co/blog/object-oriented-programming/>.

A Dodatak

Ovde pišem dodatne stvari, ukoliko za time ima potrebe. Ovde pišem dodatne stvari, ukoliko za time ima potrebe. Ovde pišem dodatne stvari, ukoliko za time ima potrebe. Ovde pišem dodatne stvari, ukoliko za time ima potrebe. Ovde pišem dodatne stvari, ukoliko za time ima potrebe.